

MAGYAR KÖNYV- SZEMLE

KÖNYV-
ÉS SAJTÓTÖRTÉNETI
FOLYÓIRAT

REVUE
POUR L'HISTOIRE DU LIVRE
ET DE LA PRESSE

123. ÉVFOLYAM

2007

2

ARGUMENTUM KIADÓ

csak megközelítették a mai kiadványokét már a 16. század elejére, vagyis a tudás szervezésében, a használat változásában az első jelek már ekkor megmutatkoztak.

A könyv 9. fejezete érdekes címet visel: „Le krach des médias”. Barbier itt visszatér a könyvtársadalomtörténetéhez. A termelés és újratermelés (production et reproduction) viszonya, a könyvkiadás reklám-jellege, a ténylegesen megjelenő reklám szerepe már a 16. században több-féleképpen értelmezhetővé (ambivalenssé) teszi a könyvtermést. Ebben a szellemben veti fel a reformáció szerepét a könyvkiadás, illetve a könyvkiadás szerepét a reformáció történetében. Ezen egységes logika mentén tárgyalja a könyvkiadás ellenőrzésének mechanizmusát. Nem egyszerűen a cenzúra megjelenését, hogy a szöveg és a norma kérdése a nyelvi és irodalmi normát is magába foglalja. Így jut el a könyvnyomtatás (a média) és a hatalom összefüggéseinek felvetéséig.

Barbier nem foglal állást abban a vitában, hogy hol van Európa. Azt mutatja meg, hogy a könyvnyomtatás kialakulása, és történetének első százada alatt hol húzódnak azok a területek, ahol a könyv lényegében hasonló módon születik, hasonló mechanizmusok mentén terjed el, hasonlóan alakul át, és hasonlóan használják (az írók, a könyv előállítói, az olvasók, és a hatalom). Számára ez a „Gutenberg Európája” maga Európa. A recenzens szubjektív megjegyzése: az európai alkotmányról vitatkozók számára kötelező olvasmány lehetne.

MONOK ISTVÁN

Katalog kniga XVI. st. u Metropolitanskoj Knjižnici u Zagrebu. – Catalogus librorum sedecimo saeculo impressorum qui in Bibliotheca Metropolitana Zagradiensi asservantur. Composuit Vladimir MAGIĆ. Zagreb, 2005. Hrvatski državni archiv, 719 l.

Horvátország egyik legnagyobb régi könyvekben nagyon gazdag gyűjteménye, az 1093/94-ben László magyar király által alapított püspök-

ség könyvtára. Kéziratokat említenek már a 11. századi források is, az első katalógusok 1394-ből és 1430-ból maradtak fenn. A könyvtár ekkor már több mint 1100 kötetet birtokolt. A 17. században egyesítették a káptalan és a püspökség könyvtárát és Ignac Mikulić püspök (1688–1694) gondoskodott méltó elhelyezéséről. Ugyancsak ő vásárolta meg az egyik legjelentősebb szlovén barokk gyűjteményt, Janez Vajkard Valvasor (meghalt 1693) könyvtárát. Ez a közel 8000 mű a könyvtárat a korszak legmodernebb egyházi gyűjteményévé tette. A könyvtár további történetében Maksimiljan Vrhovac (püspök: 1787–1827), és Juraj Haulik püspök játszottak fontos szerepet, hiszen amellett, hogy tervezetten gyarapították a könyvanyagot, utóbbi 1846-ban megnyitotta azt a város közönsége számára. A püspökség 1852-ben emelkedett az érsekség rangjára.

1913-ban elkészült a Habsburg Birodalom legmodernebb könyvtári épülete a Zágrábi Egyetem számára, ahova egy év múlva a püspökség könyvtára is beköltözött. Az érseki könyvtár ma is ebben a szecessziós, könyvtárnak tervezett épületben található.

A mostani katalógusban 1324 mű leírását találjuk. A leírás a nemzetközi könyvtári ajánlásokat követi (ISBD/A), de sajnos a szerző nem adja meg az egyes művek nemzetközi azonosító számait. Így nagyon hosszú munka volna eldönteni, hogy a gyűjtemény tartalmaz-e unicum kiadványokat. A szerzői nevek használatában követi a német és az olasz katalógusokat, a horvát szerzőket azonban nem a latin alakban nevezi meg. Az egyes műveket az egyetemes cím alatt a kiadás időrendjében írja le. Ugyancsak közli a kézírásos bejegyzések teljes szövegét is.

A katalógusban bemutatott könyvek elrendezése egyik eddig általam ismert katalógust sem követi: a könyvek az eredeti, az egyes kiadásokban használt teljes címleírás alfabetikus rendjében követik egymást. Ha a címlap (vagy az egykori címlap) például Aulus Gellius rövidített birtokos esetben álló nevével kezdődik (*A. Gellii lvcvltissimi scriptoris Noctices atticae ...*), akkor ez megelőzi az *Absurda Lutheranorum ...* című művet (Lorenz Albrecht). Az *Ad Hermandvm Medicem ...* kezdetű címlap az „Ad”

szerint kerül az alfabetikus rendbe. Vagyis nem a szerzői abc, és nem az egyetemes cím a besorolás alapja. Az így elrendezett könyvek sorszámot kaptak, és minden mutató ezekre a számokra utal.

A kötet mutató rendszere gazdag: szerzői névmutató, ahol a szerzők neve mellett valamennyi művük rövid címleírása is megtalálható. Ezt követi a címek alfabetikus mutatója. Itt az eredeti és az egyetemes forma egyaránt szerepel. A kötet végén a könyvek kiadásában közreműködők névmutatója, a helynévmutató, majd a kiadási helyek és nyomdászok mutatója a nemzetközi szokásoknak megfelelően. Ezután következik a kéziratos bejegyzésekben szereplő nevek mutatója, illetve egy tárgymutató (horvát nyelvű tárgyszavakkal).

A proveniencia mutatóban nem ér bennünket nagyobb meglepetés. A zágrábi kanonokok, püspökök neve mellett a helyi intézmények (a katedrális, különféle rendházak) bejegyzései sorjáznak. Náprági Demeter (1559–1609) címzetes erdélyi püspök, kalocsai érsek szétszóródott könyvtárának két darabja került most elő (nem kizárt, hogy a történetíró Istvánffy Miklós (1538–1615) könyvtárával kerültek Zágrábba, hasonlóan a Horvát Tudományos Akadémia Levéltárában található darabokhoz (vö. BALÁZS Mihály–MONOK István, MKsz 1986. 215–219.) Ugyancsak érdekes megemlíteni, hogy Sebastian Tengnagelnek, a Császári Könyvtár bibliothecariusának is Zágrábba került egy könyve. Meglepő lenne, hogy az említett Valvasor könyvtárban csak

egyetlen 16. századi nyomtatvány volt, ahogy ez a proveniencia mutatóból kiderül. Valójában nem lehet tudni, hogy ez az egy vajon más úton került-e a könyvtárba, mint az a 237 darab 16. századi nyomtatvány, amely a Valvasor könyvtár katalógusában (*Bibliotheca Valvasoriana. Katalog knjižnice Janeza Vajkarda Valvasorja. Kataloška obdevala: Božena KUKOLJA, Priredba, predgovor, indeks: Vladimir MAGIĆ. Ljubljana–Zagreb, 1995.*) szerepel, és ebben a mostaniban nem. Hogy itt miért nem szerepelnek, nem derül ki az előszóból.

A nyomdahelyek és a nyomdászok mutatója is tanulságos olvasmány. Nem lenne meglepő a velencei és a lyoni kiadványok túlsúlya, de ilyen mértékben, ahogy a katalógusból kiderül nem várható. Arányaiban a bécsi, a kölni, a párizsi és a bázeli kiadványok száma kevés egy közép-európai katolikus gyűjteményben. Említésre méltó az is, hogy a magyarországi nyomdahelyek közül csak Nagyszombat szerepel.

Sajnos a mutatókban nagyon sok hibát találunk. Az 1000 feletti hivatkozások nagyon sokszor hibásak, vagyis pl. 1130 helyett 0130 (Tengnagel könyve). A mutatóban egyetlen nagyszombati kiadvány szerepel, a katalógusban hat. A katalógus kötet legnagyobb hiányosságának a bevezető rövidegét és semmitmondó voltát látom. A könyvtár rövid története megért volna néhány oldalt, és Vladimir Magić számtalan kiváló tanulmányt írt már erről.

MONOK ISTVÁN

TARTALOM

<i>Mikó Gábor</i> : Szent István törvényei és a pszeudo-izidori hamisítványok	153
<i>Heltai János</i> : Kis Imre és Pósházi János hitvitája a kálvinista vallás régiségéről. I.	169
<i>Viskolcz Noémi</i> : 17. századi ismeretlen hazai kisnyomtatványok a Magyar Országos Levéltárból	185
<i>Horváth László</i> : Az Erdélyi Szépmíves Céh irodalmi estélyei	200

KÖZLEMÉNYEK

<i>Gömöri György</i> : Magyar vonatkozások Robert Fludd műveiben	209
<i>Knapp Éva – Rózsa György</i> : Buda visszafoglalása (1686. szeptember 2.) a bécsi Szent Család Társulat röplapján	214
<i>Link Dóra</i> : A Sztankovánszky család könyvei	218
<i>Lőkös, Péter</i> : Ein autographier Stammbucheintrag von Johann Martin Miller aus 1772	226
<i>Szelestei N. László</i> : Magyar nyelvű gráci nyomtatvány a 18. századból	229
<i>Postma, Ferenc</i> : Das Franeker Bücherinventar des verstorbenen ungarischen Studenten Sámuel Vilmányi	233
<i>Lengyel András</i> : A Pesti Napló „miniatűr” Londeszk Elek-száma (1918)	241

SZEMLE

A Szombathelyi Egyházmegyei Könyvtár ősnymtatványainak és antikváinak katalógusa. Összeáll. Rétfalvi Gábor. Szombathely, 2006. (<i>Monok István</i>)	245
Notes, rapports et témoignages français sur la Hongrie 1717–1809. Par Charles Kecskeméti. Paris–Bp.–Szeged, 2006. (<i>Magyar Krisztina</i>)	247
„Egy ember, akit még eddig nem ismertünk.” A Petőfi Irodalmi Múzeum Jókai-gyűjteményének katalógusa. (II.) Kéziratai, az író képzőművészeti alkotásai, ábrázolások az íróról. Szerk. E. Csorba Csilla. Bp. 2004.; (I.) Könyvtára. Szerk. E. Csorba Csilla. Bp. 2006. (<i>Rozsonдай Marianne</i>)	248
A tudósok biobibliográfiája. Id. Szinnyei József (1830–1913) könyvtártudós akadémikus életműve. A kutatást vezette: A. Szála Erzsébet. Az anyaggyűjtést végezte: Perjámosi Sándor. Sajtó alá rend.: Gazda István. Sopron–Piliscsaba–Bp.–Révkomárom, 2006. (<i>Lakatos Éva</i>)	251
Halkan szítál a tört fény. Kosztolányi Dezső összes fényképe. Összeáll., szerk.: Kovács Ida. Bp. 2006. (<i>Rozsonдай Marianne</i>)	253
Barbier, Frédéric: L’Europe de Gutenberg. Le livre et l’invention de la modernité occidentale. (XIII ^e –XVI ^e siècle). Paris, 2006. (<i>Monok István</i>)	254
Katalog kniga XVI. st. u Metropolitanskoj Knjižnici u Zagrebu. Composuit Vladimir Magić. Zagreb, 2005. (<i>Monok István</i>)	257